

นโยบายและการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ในยุคโลกาภิวัตน์

The Policy and Educational Management of Thai Sangha In the Globalization Era

สุริยา รักษาเมือง*
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไม้แสง**
ดร.สุวชาต บรรจิดฤทธิ์**
ดร.บุญเรือง ศรีเวรรูป**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบายและการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีสหสัมพันธ์กับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ 3) เสนอตัวแบบการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยเลือกผู้มีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง จากผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย เครื่องมือคือการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการตีความ การวิจัยเชิงปริมาณใช้ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน คำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน ลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบขั้นภูมิและการสุ่มอย่างง่ายจากนักศึกษา 6 กลุ่ม เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 4 ระดับ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

เชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การทดสอบพหุคุณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1) นโยบายการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุดดังนี้ ด้านการจัดการ ด้านงบประมาณ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการวิจัยและด้านการบริหารวิชาการ ส่วนการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากและเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้

ด้านรูปแบบวิธีการสอน ด้านหลักสูตร ด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2) ปัจจัยที่มีสหสัมพันธ์กับการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบ

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
** อาจารย์ที่ปรึกษา

ด้วย นโยบายการจัดการ นโยบายการวิจัย นโยบาย งบประมาณ การบริหารจัดการหลักสูตร การบริหาร จัดการอาคารสถานที่ การบริหารจัดการเทคโนโลยี สารสนเทศ การจัดสรรงบประมาณ และปัจจัยด้าน บุคลากรทางการศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และเจ้าหน้าที่ และสามารถร่วมกันอธิบาย ความแปรผันของการบริหารจัดการการศึกษาของ คณะสังฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่าง 65.10

3) ตัวแบบการบริหารจัดการการศึกษาของ คณะสังฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ มีเนื้อหาและขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบาย ประกอบด้วย นโยบาย การจัดการ และนโยบายงบประมาณ 2) การบริหาร จัดการ ประกอบด้วย การบริหารจัดการหลักสูตร การ บริหารจัดการอาคารสถานที่ และการบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การจัดสรรงบประมาณ 4) การบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และเจ้าหน้าที่ ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเป็นกลไกขับเคลื่อนการ ศึกษาของคณะสังฆ์ โดยมีวิปสัสนากรรมฐานเป็นแกน กลางของหลักสูตรทุกรุ่นด้วย

คำสำคัญ: นโยบาย การบริหารจัดการ การศึกษาของ คณะสังฆ์ไทย ยุคโลกาภิวัตน์

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the policy and educational management of Thai Sangha in the globalization era 2) to study the factors correlating the educational management of Thai Sangha in the globalization era and 3) to propose a model of educational management of Thai Sangha in the globalization era. The approach of this research was a mixed methods of the qualitative and quantitative research. The qualitative research

used the participants for 25 key informants who were the experts in education of Thai Sangha. The tool for data collection was in-depth interviewing and data were analyzed by using content analysis and interpretation from the 6 groups of students which selected by stratified random sampling and sample random sampling. The quantitative research was conducted by studying the samples of 400 respondents. The sample size derived from the Taro Yamane's formula. The tool used for data collection was a 4 level rating scale questionnaire at reliability level of 0.96. Statistics used to analyze data were percentage, mean, standard deviation and stepwise multiple regression analysis.

The research findings were as follows:

1) The policy of education of Thai Sangha in the globalization era in overall were at a high level and ranked from the highest mean to the lowest mean were the management aspect, the budget aspect, the human resource development aspect, the research aspect and the academic management aspect. The educational management of Thai Sangha in the globalization era in overall consisted of the curriculum management, the media and teaching material management, the model and teaching methods management, the buildings and places management and the information technology management.

2) The factors correlating the educational management of Thai Sangha in the globalization era comprising the management policy, the research policy, the budget policy, the curriculum management, the building and

places management, the information technology management, the budget allocation and the factor of educational personnel comprising the administrators, teachers, students and personnel. All elements explained the variability of criteria for educational management of Thai Sangha in the globalization era at 65.10 percent.

3) The model of educational management of Thai Sangha in the globalization era comprising the content and steps as 1) the policy formulation composed of the management policy and the budget policy 2) the management composed of the curriculum management, the building and places management and the information technology management 3) the budget allocation and 4) the educational personnel management composed of the administrators, the teachers, the students and the personnel. These relevance factors should be a driving mechanism the Thai Sangha curriculum which the Vipassana meditation was a main content of all curriculums.

Keywords: Policy, Management, Educational of Thai Sangha, Globalization Era

ບໍ່ທຳ

การศึกษาในทางพระพุทธศาสนาเป็นการศึกษาของคณและสังฆ ไทยที่มีบทบาทต่อสาธารณะเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระสังฆเป็นบุคลากรทางศาสนาที่มีความรู้ความสามารถที่จะไปบริการแก่สาธารณะในระดับชุมชนประเทศาจิและโลก เมื่อเป็นเช่นนั้นการศึกษาทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นมิติที่มีบทบาทสำคัญต่อประชาชนชาวโลก โดยที่พระสังฆเป็นผู้ปฏิบัติงาน

ตามคีลธรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นที่พึงพาให้กับประชาชน ดังนั้น การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิชาธรรมป่าสักคณะสงฆ์ เพราะการให้บริการสาธารณสุขคือหลักการทำงานจริยธรรมที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้มีความรักความสามัคคีเพื่อรักษาสันติภาพของโลก การการบริการสาธารณสุขดังกล่าวเป็นบทบาทของพระสงฆ์ ซึ่งนั้นเป็นส่วนสำคัญของสาขาวิชาธรรมป่าสักคณะสงฆ์

ในปัจจุบันการศึกษาของคณะกรรมการและสถาบัน มีได้มีแต่เพียงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีเท่านั้น มีทั้งการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ การศึกษาเฉพาะพระภิกธรรม การศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักสูตรการศึกษาของคณะกรรมการทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีในปัจจุบันนี้ ที่ต้องเดินไปตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ.2548 ที่ผู้บริหารจะต้องไตร่ตรอง โครงการภูมิปัญญาในการจัดระบบจัดระเบียบให้เจงดี เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ถ้าผิดพลาดพลั้งไปอาจสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาของคณะกรรมการทั้งระบบ (สนามหลวงแผนกบาลี, 2553: 7-10) อย่างไรก็ตามการศึกษาของคณะกรรมการทุกด้าน มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้ศึกษาให้มีปัญญาที่น่าเลื่อมใส ใฝร ใฝเรียนใฝคิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและมีสติปัญญา มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา มีครรภาราอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีคุณภาพที่จะพัฒนาตนเองให้พร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551: คำปรางค์)

ดังนั้น การศึกษาของคณะสังคมไทยที่ทุกส่วนเจ้มมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ต่างกันออกไปแต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การศึกษาของคณะสังคมไทยหากจะมองในภาพรวม ก็ยังถือว่าประสบปัญหาอยู่บ้าง เพราะการศึกษาในแต่ละส่วนมีจดหมายของตนและเน้นการ

ศึกษาคนละด้านการศึกษาให้ครบถ้วนด้านใช้เวลาใน การศึกษาไม่น้อย เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี แบ่งการศึกษาออกเป็น 8 ระดับ ตั้งแต่ประโภค 1-2 ถึง ประโภค ป.ธ.9 ใช้เวลาอย่างน้อยที่สุด 8 ปี ซึ่งจะต้องเรียนควบคู่กันไปกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หากสอบไม่ผ่านในปีนั้นก็ถือว่า ตกต้องเรียนชั้นนั้น เมื่อศึกษาจบทั้ง 8 ระดับชั้น คือ ศึกษาจบ ประโภค ป.ธ.9 ก็จะมีรูปเที่ยบเท่ากับปริญญา ตรีของการศึกษาทางโลก ผู้ที่ศึกษาจบ จะมีความรู้ แต่ความในด้านบาลีภาษา สามารถแปลพระไตรปิฎก อรรถกถา ภีกิจต่าง ๆ ได้ แต่ก็ยังขาดความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ทางโลก ซึ่งควรแก่การศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์

จากปัญหาดังกล่าว ผนวกกับวิชารัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชา ผู้วิจัยจึง เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาโดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นยุคที่ระบบเศรษฐกิจ สังคม และ การเมืองเป็นรูปแบบเดียวกัน บูรณาการกัน และพึ่ง พิงกันและกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า นโยบายและ การบริหารจัดการ เป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อการจัด การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์หาก นโยบายและการบริหารจัดการอีกอันนวยต่อการ จัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุน จะส่งผลให้การจัดการศึกษาของ คณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์มีคุณภาพมากขึ้น ด้วย เหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องนโยบายและการบริหาร จัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ โดยคาดว่าผลจากการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้จะทำให้ เกิดรูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสมอันจะเกิด ประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ซึ่ง สามารถผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถครบ ทุกด้าน เป็นผู้นำด้านจิตใจของประชาชน และรักษา ประพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นเป็นปึกแผ่นชั่วกาลนาน

โดยวิจัย

- นโยบายและการบริหารจัดการการศึกษา ของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์เป็นอย่างไร
- ปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับการบริหาร จัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์
- รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของ คณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อศึกษานโยบายและการบริหารจัดการ การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์
- เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ การบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุค โลกาภิวัตน์
- เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการ ศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษาด้าน การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยแต่ละส่วน ซึ่งแบ่งกลุ่ม ของประชากรได้ 2 กลุ่ม ดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เลือกผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้มี ส่วนร่วมในการให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเลือกแบบเจาะจง จากกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าสำนักเรียน/สำนัก ศาสนาศึกษา อาจารย์ใหญ่/สำนักเรียน/สำนักศาสนา- ศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิของมหาวิทยาลัยสงฆ์ผู้สำเร็จ ปริญญาและปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และนักศึกษาผู้กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีของ มหาวิทยาลัยสงฆ์ รวม 25 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณเลือกกลุ่มตัวอย่างจาก 6 กลุ่มด้วย

วิธีสุมตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ตามสัดส่วนของประชากร
ที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ กลุ่มนักศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกธรรม กลุ่มนักศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
บาลีกลุ่มนักศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ กลุ่ม
นักศึกษาที่ดับอุดมคึกข่ายของมหาวิทยาลัยสงข์ กลุ่ม
นักศึกษาธรรมภาคนปภ.บติ และกลุ่มนักศึกษา
พระอภิธรรมจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 19,386 คน ใช้
สูตรของ Yamane (Taro Yamane, 1973: 725) ในการ
คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างกำหนดความคลาดเคลื่อนที่
ระดับ 0.05 ตามสูตร ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้แบบล้มภาษณ์เชิงลึก¹ (In-depth Interview)

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามแบบมาตราประเมินค่า 4 ระดับ โดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best. 1970 อ้างถึงใน บุญชุม ครีสละอาด, 2536: 11) มากที่สุด มาก ปานกลาง และน้อย ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.96

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ผลเชิงเนื้อหา ประกอบด้วย การแปลผล การตีความ

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D.$ และค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณแบบขั้นตอน (Multiple Regression Analysis: MRA)

ผลการวิจัย

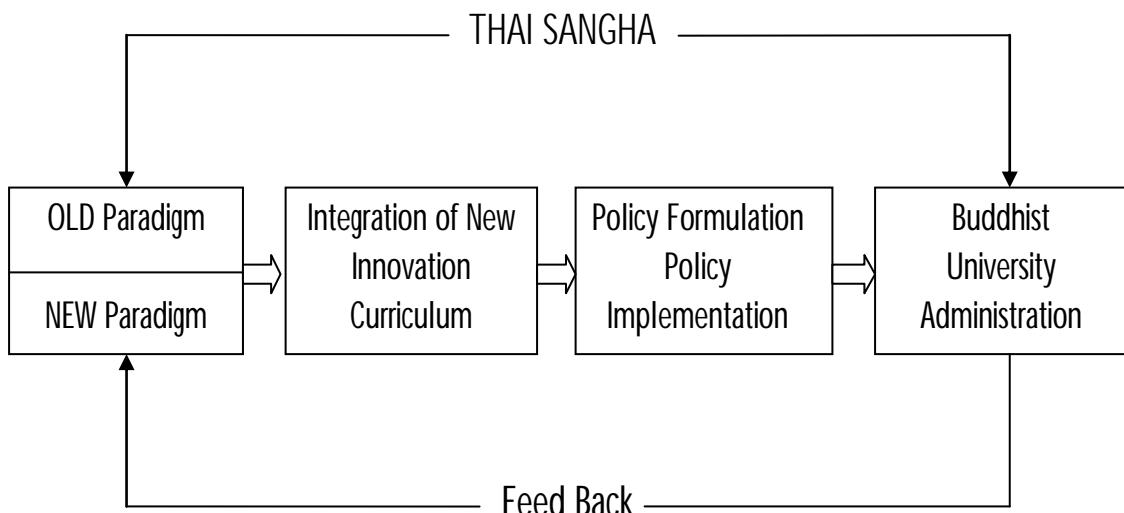
การวิจัยเรื่อง นโยบายและการบริหารจัดการ
การศึกษาของคณะสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้
วิจัยได้สรุปผลการวิจัยแยกเป็นประเดิมที่สำคัญตาม
วัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

2) ปัจจัยที่มีสหสัมพันธ์กับการบริหารจัดการศึกษาของคณส่งเสริมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย นโยบายการจัดการ นโยบายการวิจัย นโยบายงบประมาณ การบริหารจัดการหลักสูตร การบริหารจัดการอาคารสถานที่ การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดสรรงบประมาณ และปัจจัยด้านบุคลากรทางการศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และเจ้าหน้าที่ และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรผันของการบริหารจัดการการศึกษาของคณส่งเสริมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่าง 65.10

3) ตัวแบบการบริหารจัดการการศึกษาของ คณะสังฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ มีเนื้อหาและขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบาย ประกอบด้วย นโยบายการ จัดการ และนโยบายงบประมาณ 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การบริหารจัดการหลักสูตร การบริหาร

จัดการอาคารสถานที่ และการบริหารจัดการเทคโนโลยี สารสนเทศ 3) การจัดสรรงบประมาณ 4) การบริหาร จัดการเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และเจ้าหน้าที่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวแบบการบริหารจัดการการศึกษาของ คณะสังฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์

จากตัวแบบการบริหารจัดการการศึกษาของ คณะสังฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์นั้น สร้างจากการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ได้องค์ ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีสมรรถนะขีดความสามารถสูง คณะสังฆ์ไทยโดยการนำของมหาเถรมาดม เป็นหน่วย งานหลักของคณะสังฆ์ไทยที่มีบทบาทสำคัญต่อการ จัดการศึกษาในมิติใหม่ ตั้งแต่กระบวนการเรียนรู้ เป็นต้นไป กล่าวคือตั้งแต่การออกแบบหลักสูตรโดยใช้ หลักสูตรเดิมของคณะสังฆ์ (OLD Paradigm) เป็น ฐานเริ่มต้นของการศึกษาแนวใหม่ (NEW Paradigm) ให้เป็นหลักสูตรใหม่ของคณะสังฆ์ที่ผ่านกระบวนการ บูรณาการแล้ว (Integration of New Innovation Curriculum) จากนั้นกำหนดนโยบาย (Policy

Formulation) ให้สอดคล้องกับสภาพการจัดการ ศึกษาของคณะสังฆ์แนวใหม่ และนำนโยบายไปสู่การ ปฏิบัติ (Policy Implementation) ผ่านการบริหาร จัดการโดยระบบมหาวิทยาลัยของคณะสังฆ์ (Buddhist University Administration) ซึ่งการจัดการศึกษาตาม ตัวแบบ จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของผู้เรียนให้มี สมรรถนะขีดความสามารถเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อการ ดำรงมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอนาคต

อภิปรายผล

การวิจัยนโยบายและการบริหารจัดการการ ศึกษาของคณะสังฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ผู้วิจัยจะ ได้อภิปรายผลของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการ วิจัย ดังนี้

1. นโยบายการจัดการศึกษาของคณะกรรมการนโยบายด้านการจัดการ นโยบายด้านการวิจัย นโยบายด้านบริหารวิชาการ นโยบายด้านการพัฒนาบุคลากร และนโยบายด้านงบประมาณ นโยบายด้านต่าง ๆ นี้มีส่วนในการพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีสมรรถนะ ขีดความสามารถเพิ่มมากขึ้น ส่วนการบริหารจัดการประกอบด้วย การบริหารจัดการหลักสูตร การบริหารจัดการสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การบริหารจัดการรูปแบบบริการสอน การบริหารจัดการสถานที่ และการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศโดยที่นโยบายและการบริหารจัดการนั้น สามารถนำมาเป็นกรอบการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการฯ ปฏิรูปการศึกษาของคณะกรรมการฯ ไทยให้มีคุณภาพในระดับสากล โดยสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษาของคณะกรรมการฯ ไทยส่งเสริมการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เร่งรัดให้พระสงฆ์ไทยได้ศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาทุกรุป ขยายการศึกษาออกสู่ภูมิภาคให้ทั่วถึง ปฏิรูปครุสอนยกระดับครุสอนให้มีวิทยาฐานะเท่าเทียมกับนานาชาติ และในส่วนที่ควรจัดให้มีและเป็นไปได้ คณะกรรมการฯ ให้พระภิกษุสามเณรเรียนเพิ่มระดับปริญญาตรี โดยที่บริหารทุนในการจัดการศึกษาจากค่าสนับสนุนบุติกлан พระเฉลิมชาติ ชาติวโร (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาการศึกษาของคณะกรรมการฯ ไทยก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า คณะกรรมการฯ ควรมีนโยบายในการบริหารจัดการงบประมาณที่เกิดขึ้นจากค่าสนับสนุน เช่น ที่ธรนีสังฆ์หรือที่ดินวัดกรรังอย่างจริงจัง ด้วยการตั้งธนาคารพระพุทธศาสนา หรือมูลนิธิรวมทีวี หรือกองทุนรวมขึ้นมาบริหารจัดการรายได้ ซึ่งรายได้หลักจากการงบประมาณส่วนนี้ควรนำมาพัฒนาการศึกษาของคณะกรรมการฯ ไทย ในด้านการบริหารจัดการหลักสูตร คณะกรรมการฯ ไทยควรมีหลักสูตรที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ โดยที่รัฐควรมีบทบาทในการจัดการหลักสูตรร่วมกับคณะกรรมการฯ ให้หลักสูตร

มีความหลากหลายซึ่งจะเป็นการจัดการศึกษาในเชิงบูรณาการซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเฉลิมชาติ ชาติวโร ที่ได้เสนอแนวทางในการบริหารต่อผู้บริหารการศึกษาของคณะกรรมการฯ ไทยว่า ในส่วนของหลักสูตรควรสร้างหลักสูตรใหม่ซึ่งบูรณาการระหว่างการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลี นักธรรม และปริยัติสามัญ ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน เพราะการศึกษาของคณะกรรมการฯ ไทยไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในด้านใด ก็ล้วนแล้วแต่ต้องยึดหลักพระธรรมวินัยทั้งสิ้น เมื่อบูรณาการหลักสูตรโดยใช้นักธรรมบาลีเป็นฐาน ไม่ว่าจะศึกษาวิชาการด้านใด ก็จะเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เพราะผู้ศึกษาได้ศึกษาพระธรรมวินัยเป็นพื้น เพราะโดยความเป็นจริงแล้วการศึกษาเพียงด้านเดียวไม่สามารถจะพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีความสมบูรณ์ได้ แม้แต่การศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ล้วนจะเป็นการศึกษาพระธรรมในรูปของภาษาไทยที่สามารถสื่อสารให้ผู้เรียนเข้าใจในหลักธรรมได้ง่าย และได้ผลมาแล้วในอดีต ก็ตามแต่ในยุคโลกาภิวัตน์ยังถือว่าไม่สอดคล้องกัน ดังนั้น จึงควรมีการบูรณาการโดยยึดหลักธรรมเป็นฐานเดิม ปรับปรุงในส่วนที่จะเป็นไปได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพจน์ สุวโจ (2545) ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม: ศึกษากรณีนักธรรมชั้นตรี พบว่า โครงสร้างของหลักสูตรไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงได้ อีกทั้งคับแคบและจำกัดด้านเดียว และได้ให้ข้อเสนอว่าควรปรับโครงสร้างใหม่ให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับเวลาเรียน ลดส่วนที่ไม่จำเป็น เพิ่มวิชาการสมัยใหม่เข้ามา เน้นให้มีการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาเฉพาะในส่วนใดส่วนหนึ่งด้านเดียวโดยไม่เชื่อมโยงกับการศึกษาด้านอื่น ๆ จะไม่สามารถพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาได้เท่าที่ควร เช่นกับการศึกษาในเชิงบูรณาการตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการ

ศึกษาของคณะสงฟ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย นโยบายการจัดการ นโยบายการวิจัย นโยบายงบประมาณ การบริหารจัดการหลักสูตร การบริหารจัดการสถานที่ การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดสรรงบประมาณ ในส่วนบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และเจ้าหน้าที่ และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรผันของการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฟ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ได้ร้อยละ 65.10 โดยที่ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฟ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์มากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หากคณะสงฟ์ต้องปฏิรูปการศึกษาหรือปรับปรุง พัฒนาการศึกษาของคณะสงฟ์ ควรจะพิจารณาจากปัจจัยเหล่านี้เป็นสำคัญ ซึ่งในปัจจุบันคณะสงฟ์ก็ได้พัฒนาระบบการศึกษาของคณะสงฟ์ในระดับหนึ่ง แม้การสอบบาลีสนา�หลวงก็มีการพัฒนามาโดยลำดับจาก การสอบปากเปล่ามาเป็นสอบเข้าออกเขียน จากนั้นก็พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและปรับระดับชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาการ และในปัจจุบันก็มีการปรับระบบการสอบให้มีการเก็บคะแนนเพื่อสอบซ้อมได้ แต่ในยุคโลกาภิวัตน์ในส่วนของนโยบาย การบริหารจัดการ ต้องมีการปรับเพื่อให้เหมาะสมที่สุด เพราะบุคลากรที่จะเข้ามาสู่ระบบการศึกษาของคณะสงฟ์ก็คือ พุทธศาสนา ก็มีการศึกษาในฝ่ายโลกพัฒนาไปไกลจึงทำให้เข้าเหล่านั้นคุ้นและชินกับระบบการศึกษาในฝ่ายโลกมากกว่า จนเป็นเหตุให้เข้าเลือกที่จะศึกษาในระบบการศึกษาของฝ่ายโลกมากกว่าที่จะเข้ามาศึกษาในระบบการศึกษาของคณะสงฟ์ไทย เมื่อเป็นเช่นนี้คณะสงฟ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมและร่วมกันผลักดันการศึกษาของคณะสงฟ์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น พระสุวรรณฉลุ อนุทิธย์สำรา (2552) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาของคณะสงฟ์ในประเทศไทย กับคณะสงฟ์ในประเทศกัมพูชา ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการที่สอดคล้องกันว่า ทางคณะสงฟ์และรัฐบาล

ควรสนับสนุนพระสงฟ์สามเณร ให้มีโอกาสไปศึกษาวิชาการต่าง ๆ ทุกรอบดับทั้งในและต่างประเทศ ส่งผลต่อสมณศึกษาได้เป็นกำลังสำคัญของการสืบทอดอาชญาประศาสนาต่อไปซึ่งในปัจจุบันพระสงฟ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นผู้นำด้านจิตใจให้กับสาชานทั่วไป เมื่อบทบาทอันสำคัญนี้ลังค์ได้มอบให้กับพระสงฟ์แล้ว ก็เท่ากับว่าพระสงฟ์ได้มีเวทีที่จะแสดงออกถึงศักยภาพของตน ใน การพัฒนาชุมชนประเทศชาติต่อไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาไโพสธิ์ สัตยาธุ (2542) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฟ์ในการพัฒนาชนบท กรณีพระเทพสีมาภารณ์ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาของพระเทพสีมาภารณ์ เน้นแบ่งแยกที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้หลักการพัฒนาในรูปแบบของการให้การศึกษาเพื่อการตั้นให้คนได้รู้จักคิดทำ และแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง วิธีการพัฒนาของท่านจะมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับนโยบายของพระสงฟ์และบ้านเมืองโดยไม่ขาดต่อพระราชมหิดล ใช้การประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมแก้ปัญหาในงานดังนั้น ระบบการจัดการศึกษาที่ดีที่จะสามารถชัดเจน จิตใจและสามารถพัฒนาพระสงฟ์ให้มีความรู้ความสามารถได้เน้น ลำพังคณะสงฟ์เองไม่สามารถให้เกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยความร่วมมือกันหลายฝ่ายดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

3. ตัวแบบการจัดการศึกษาของคณะสงฟ์ไทย ในยุคโลกาภิวัตน์ ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบาย ได้แก่ นโยบายการจัดการและนโยบายงบประมาณ 2) การบริหารจัดการ ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตร การบริหารจัดการสถานที่ การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) การจัดสรรงบประมาณ 4) การจัดบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และเจ้าหน้าที่ จะเห็นได้ว่าตัวแบบการบริหารจัดการการศึกษาของคณะสงฟ์ไทย มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญคือนโยบาย การบริหารจัดการ บุคลากร และงบประมาณ โดยที่ 4 ส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการ

การศึกษาของคณะสังคม ส่วนที่สำคัญที่จะเป็นตัวกำหนด ทิศทางของการศึกษาคือ การบริหารจัดการหลักสูตร ส่วนอื่น ๆ เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดกระบวนการเรียน การสอนตามหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรที่จะเข้ากับยุค โลกาภิวัตน์ได้ดีที่สุดควรเป็นหลักสูตรที่บูรณาการ การศึกษาโดยการนำเอาจุดเด่นของการศึกษาแต่ละด้าน มาพนวกเป็นหลักสูตรที่ทรงค่าที่มีทั้งภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติควบคู่กันไปตามหลักของการศึกษาทาง พระพุทธศาสนาคือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวช ด้านการ ปฏิบัติหมายถึงกิจกรรมที่จะพึงทำในเนื้อหาวิชาการ นั้น ๆ และที่สำคัญยิ่งซึ่งขาดไม่ได้คือ วิปัสสนากรรมฐาน จะต้องมีในหลักสูตรนั้น ๆ เพราะการปฏิบัติดือหัวใจ สำคัญของการศึกษาทางพระพุทธศาสนา คณะสังคมจะ ต้องให้ความสำคัญกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นอันดับต้น ๆ ในประเด็นนี้มีความสอดคล้องกับงาน วิจัยของ พระเฉลิมชาติ ชาติวิโร (2551) ซึ่งได้ศึกษา เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาการศึกษาของคณะสังคม ไทย พบว่า สิ่งที่ผู้บริหารองค์กรการศึกษาของคณะสังคม จะต้องเร่งรัดจัดทำคือ จัดตั้งสถาบันพัฒนาการศึกษา เนพาะทางขึ้นภายในมหาวิทยาลัย เช่น สถาบัน พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาลัจลัมภ์ไทย สถาบันวิปัสสนา กัมมมภูฐาน หรือสถาบันพัฒนาภาษาของวิกิชุลามเนื่อ เป็นต้น เพื่อสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการพระพุทธ ศาสนา ซึ่งในขณะเดียวกันก็อาจจะเป็นการนำรายได้เข้า ลู่มหาวิทยาลัยอีกด้วย แล้วควรส่งเสริมการอุปกรณ์ ที่มีบทบาททางสังคมอย่างจริงจัง กล่าวคือ มหาวิทยาลัย สังคม ควรนำบุคลากรที่มีความโดยเด่นออกมาริชั่นด

ชี้ชูให้แก่สังคมโดยยืนอยู่บนหลักพุทธธรรม มีใช้มี เพียงแต่ผู้บริหารจะดับสูงที่สามารถกระทำได้ดังเช่น ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น คณะสังคมทุกภาคส่วนต้อง ออกมาริชั่นขับเคลื่อนระบบการศึกษาของคณะสังคม ให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับบุคลสมัย ซึ่งไม่ได้ หมายความว่าปรับเปลี่ยนจนสูญเสียอัตลักษณ์และ เอกลักษณ์ของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบง่ายดีงาม ไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัย จะทำให้การศึกษาของ คณะสังคมไทยอุดมไปด้วยทรัพยากรบุคคลที่ทรงภูมิ ความรู้ที่สามารถจะครองตนเองอยู่ได้และเป็นผู้นำทาง ด้านจิตใจให้กับประชาชนได้อย่างดีเยี่ยมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยเรื่องนโยบายและการบริหาร จัดการการศึกษาของคณะสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นงานวิจัยเรื่องใหม่ที่ยังไม่มีผู้ศึกษา ควรมีการวิจัย ในเรื่องนี้เพิ่มมากขึ้น เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การปรับปรุง รูปแบบของการศึกษาของคณะสังคมไทยให้เหมาะสม ที่สุดสำหรับบุคคลโลกาภิวัตน์
2. งานวิจัยเรื่องนี้เป็นเพียงการวิจัยในกรอบ กว้าง ๆ ยังไม่ใช่การสร้างหลักสูตร ดังนั้น ควรมีการ วิจัยเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรการศึกษาของคณะสังคม ไทย ให้เหมาะสมที่สุดในยุคโลกาภิวัตน์
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของคณะ สังคมในประเทศอื่น ๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา เพื่อ ทราบรูปแบบของการศึกษาของประเทศต่าง ๆ และนำ มาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาของคณะสังคมไทย

บรรณานุกรม

ชาย โพธิลิตา. (2552). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยคุณภาพ.** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชิ่ง จำกัด (มหาชน).

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). **คู่มือบัณฑิตศึกษา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญชุม ครีส唆. (2541). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยเล่ม 1.** กรุงเทพฯ: สุวิทยานลัณ.

พระเคลมชาติ ชาติวโร (อิทธรงค์). (2551). **ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาการศึกษาของคณะสังคมฯไทย.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาพจน์ สุวโจน (พยัคฆ์ พิทยาภูร). (2545). **การประเมินหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม: ศึกษารณนักธรรมชั้นตรี.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาไเพสิทธิ์ สัตยาธุ. (2542). **บทบาทพระสังฆในการพัฒนาชนบท: ศึกษารณพระเพลสีมาภรณ์กับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุวรรณรัตน์ อินฤทธิ์ลำวโร (ลีม). (2552). **ศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาของคณะสังคมฯในประเทศไทย กับคณะสังคมฯในประเทศไทยกัมพูชา.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สนานมหลวงแผนกธรรม. (2548). **เรื่องสอบธรรมของสนานมหลวงแผนกธรรม พ.ศ.2552.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สนานมหลวงแผนกบาลี. (2553). **เรื่องสอบบาลีของสนานมหลวงแผนกบาลี.** กรุงเทพฯ: อาทการพิมพ์.

Yamane, Taro. (1970). **Statistic: An Introductory Analysis.** Tokyo: Harper International Edition.

_____. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis.** (Third edition). New York: Harper and Row Publication.